

Печенюк А.П.

кандидат економічних наук, докторант,
Подільський державний аграрно-технічний університет,

Печенюк А.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно-технічний університет

Pecheniuk Alla, Pecheniuk Andrii

State Agrarian and Engineering University in Podilya

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ТУРИСТИЧНИХ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Розглянуто фінансові аспекти сільських територіальних громад та їх перспективи у забезпеченні охорони та захисту історико-культурної спадщини. Досліджено сучасні трансформаційні процеси та виявлено їхній вплив на фінансову компоненту сільського розвитку. Встановлено, що державне фінансування за рахунок цільових програм, цільових субвенцій та позабюджетних коштів є неефективним. Досліджено міжнародний досвід фінансування інституцій сектору культури. Виявлено сучасні проблеми пам'яткоохоронної діяльності у сільських громадах. Обґрунтовано напрями фінансування охорони історико-культурної спадщини, визначено джерела формування суспільного бюджету. Запропоновано шляхи фінансування охорони туристичної історико-культурної спадщини з урахуванням фінансової спроможності сільських територіальних громад.

Ключові слова: історико-культурні туристичні об'єкти, громадські інституції, фінансування, сільські території, об'єднані територіальні громади.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси у сільських громадах супроводжуються децентралізацією влади, створенням об'єднаних територіальних громад, зміною адміністративно-територіального поділу районів та областей, виявляють низку проблем, які потребують негайного вирішення. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання фінансового забезпечення охорони, збереження та ефективного використання історико-культурної спадщини сільських територій як бази гуманітарного та соціального розвитку українського села та суспільства загалом, адже історична культурна спадщина є невід'ємною компонентою туристичної привабливості сільських територій України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформаційну базу дослідження становлять праці вітчизняних та закордонних науковців із вибраної теми: С.Ю. Зорінець – із питань перспективи співробітництва України з ЮНЕСКО; О.Є. Нездойминоги та В.І. Мельник – із проблем формування бюджету та фінансових аспектів розвитку регіонів; І.Я. Ткачук – із дослідження інституційного забезпечення фінансів громадянського суспільства; С.І. Кот, Л. Норріс та В. Ланкеліне – із проблем збереження культурної спадщини України; К.О. Лантух – із дослідження підходів та методів фінансування культури та мистецтва.

Ураховуючи сучасні напрацювання, які значною мірою спрямовані на дослідження проблеми охорони історико-культурної спадщини в масштабах країни, вважаємо за доцільне акцентувати увагу саме на сільських територіях нашої держави, оскільки у світлі останніх політичних, економічних та суспільних процесів це питання потребує належного висвітлення та методичного забезпечення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розроблення пропозицій щодо фінансування пам'яткоохоронної діяльності сільських громад на основі оцінки їхньої фінансової спроможності та здатності до самостійного забезпечення охорони та утримання історико-культурних пам'яток.

Виклад основного матеріалу. Сільські території нашої держави багаті історико-архітектурними об'єктами, які мають різне призначення та різний ступінь збереженості. Завдяки цьому Україна входить до країн, пам'ятки яких внесено до переліку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Це створює для нашої країни широкі можливості як для міжнародної співпраці, так і для підтримки вітчизняної гуманітарної сфери [1, с. 72]

Процеси децентралізації влади в Україні сьогодні супроводжуються низкою проблемних питань, найбільш болючим з яких є питання формування фінансових ресурсів громади як у контексті вирішення соціально-

економічних потреб, так і в плані забезпечення захисту та охорони історико-культурної спадщини.

Станом на початок 2019 р. в Україні було створено 876 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), у яких проживає 21,1% усього населення України (без окупованих територій), що в абсолютному значенні становить понад 8,3 млн. осіб. Найбільша кількість мешканців ОТГ припадає на Житомирську (65,1% усього населення області), Тернопільську (58,6%) і Чернігівську (43,1%) області. Згідно з даними аналізу фінансових показників діяльності ОТГ за дев'ять місяців 2018 р., три з чотирьох ОТГ (із 665) були дотаційними, 16% – «заможними», а 9% усіх ОТГ не отримували базової дотації з держбюджету і не перераховували реверсної дотації до держбюджету [2; 3, с. 158].

Для українського села характерною є проблема формування бюджету розвитку як такого. Наприклад, у громадах із чисельністю населення до 500 осіб бюджет розвитку зазвичай не формується взагалі; у громадах із населенням 500–1000 осіб бюджет розвитку має 11% громад. За кількості населення понад 5 тис осіб 66% громад мають сформовані бюджети саморозвитку, що може свідчити про їхню потенційну можливість вирішення питання щодо охорони та захисту історико-культурної спадщини [4].

Значна фінансова залежність місцевих бюджетів від бюджетів вищого рівня, відсутність умов для саморозвитку, недовіра ринкових інститутів не формують бажання сільських територіальних громад до самостійного вирішення питань економічного, екологічного, соціального та демографічного характеру та інколи посилюють «утриманські» настрої органів місцевого самоврядування [5]. Під час формування моделі фінансового забезпечення охорони та захисту культурних пам'яток регіонів варто враховувати те, що джерела фінансування, форми руху коштів та механізми їх регулювання повинні мати свої особливості, але незмінними залишаються форми фінансування: бюджетне фінансування, самофінансування, інвестування та кредитування.

На кінець 2017 р. в Україні на державному обліку перебувало 130 тис об'єктів нерухомої культурної спадщини. До списку історичних населених місць України занесено 401 населений пункт. Окрім того, в Україні є понад 8 тис сіл із цінною культурною спадщиною та 1399 історичних міст і селищ. Загалом фонд історичних будівель і споруд у цих населених пунктах перевищує 70 тис об'єктів [6, с. 25]. Основна робота із забезпечення охорони пам'яток здійснюється на регіональному рівні, тому на місцеві органи виконавчої влади лягає весь фінансовий тягар таких заходів. Через відсутність історико-архітектурних опорних планів історичних населених місць, паспортів на історичні пам'ятки існування цих об'єктів не гарантується в подальшому.

До прикладу, з 401 історичного населеного пункту спеціальною історико-містобудівною документацією забезпечено лише 126 міст і селищ. Понад 60% пам'яток архітектури національного значення у нашій державі перебуває у незадовільному стані, а 10% є

аварійними, тому основна діяльність місцевих органів державної влади спрямована на реставрацію, консервацію та реабілітацію пам'яток. Державне фінансування за рахунок цільових програм, цільових субвенцій та позабюджетних коштів є неефективним, оскільки не має системного характеру [6, с. 25].

Серед нагальних проблем пам'яткоохоронної діяльності варто виділити такі (табл. 1).

Дуже часто відсутність зареєстрованого права власності на історико-культурні об'єкти створює значні перешкоди з пошуку та залучення джерел фінансування. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини», пам'ятка, крім пам'ятки археології, може перебувати у державній, комунальній або приватній власності. Зазначимо, що сьогодні значна кількість пам'яткоохоронних об'єктів як місцевого, так і загальнонаціонального значення, які розташовані на території сільських громад чи невеликих містечок, у юридичній площині не має власника та, відповідно, не перебуває на балансовому обліку. Така ситуація негативно позначається на збереженості цих об'єктів та значно стримує можливості залучення коштів як благодійної допомоги, так і приватних ініціатив щодо забезпечення їх збереження та подальшого використання з освітньою чи комерційною метою. Суб'єкти права власності на пам'ятку визначаються згідно із законом. Сучасна практика засвідчує, що встановити балансоутримувача дуже складно, а іноді й неможливо.

Як приклад можна навести ситуацію у місті Ізяслав Хмельницької області, де до міської ради у 2018 р. звернулася громадська організація «Скарбниця нації» з пропозицією передати у її користування пам'ятку архітектури національного значення – Замок (охор. № 757) з метою проведення його автентичної реконструкції та розміщення музею, але через відсутність зареєстрованого права власності на нерухомий об'єкт культурної спадщини зазначене питання не змогло вирішитися міською радою [9].

Світова практика виділяє дві моделі фінансування сектору культури: європейську та американську. Європейська модель фінансування культури формується на основі централізації державного управління, культурних та міжбюджетних відносин, системи спонсорства, благодійництва, меценатства, спеціальних цільових трансфертів і грантів. Окрім цього, кошти для країн Східної Європи на фінансування культури надходять із зовнішніх джерел (Європейський Союз, Світовий банк); за рахунок відрахування відсотка від виграшів лотереї; надходжень від сплати ПДВ, а також частки податку на прибуток. У даних моделях також мають місце форми опосередкованого державного фінансування: звільнення від податків для установ мистецтва і культури, компаній та фізичних осіб, які надають або інвестують у мистецтво; диференційована ставка ПДВ для товарів та послуг сфери культури [10, с. 124].

Для американської моделі характерною є відсутність центрального органу управління розвитком культури та мистецтва (Міністерства культури) та прямого державного впливу. Разом із тим урядом країни створюються

Проблеми пам'яткоохоронної діяльності у сільських громадах

Проблема	Суть проблеми
Відсутність стратегічного планування пам'яткоохоронної діяльності	Труднощі у подоланні пострадянського (або постколоніального) синдрому у формуванні національної культурної ідентичності, повільні зрушення у суспільстві, застарілі експозиції у музеях, нерозвиненість музейної мережі, застарілі технології
Фінансова обмеженість та неефективність державного фінансування	Відсутність власних ресурсів та підтримки з боку держави, кошти з бюджету спрямовуються переважно на поточні потреби
Фінансова оцінка об'єктів історико-культурної спадщини	Відсутність грошової оцінки унеможливорює дієвий контроль над станом їх обліку і збереження
Відсутність контролю	Неналежний контроль із боку держави над виконанням чинного законодавства, розкрадання і втрата музейних фондів, несанкціоновані археологічні розкопки, відсутність охоронних знаків
Формування реєстрів	Відсутність облікової документації, неналежне її оформлення, відсутність винесених охоронних зон у природі (на місцевості)
Оцифрування експонатів історико-культурної спадщини	Формування та опрацювання цифрових каталогів
Координаційний механізм	Відсутність координації дій зі збереження історико-культурної спадщини між окремими суб'єктами
Залучення приватних коштів	Несприятливі умови для залучення приватних коштів у відновлення культурної спадщини, наприклад відсутність податкових пільг для спонсорів, неналежна підтримка приватних ініціатив
Комунікація з недержавними організаціями	Відсутність співпраці між органами державної влади та недержавними організаціями, відсутність навичок із питань сучасного музеєзнавства, мовні бар'єри
Комунікація з мешканцями	Відсутність комунікації між органами державної влади та мешканцями щодо проблем, потреб і побажань у сфері збереження культурної спадщини, відсутність освітян і фахівців із роботи з громадськістю
Відсутність соціального планування	Відсутність обґрунтованого визначення перспектив і показників розвитку громад, явищ і процесів, а також розроблення заходів для досягнення бажаного стану туристичних об'єктів
Статистика пам'яткоохоронної діяльності	Відсутність статистичних даних про музейну інфраструктуру та діяльність означених закладів
Відсутність чи недостатній розвиток міжнародної взаємодії	Невідповідність пам'яткоохоронної діяльності сучасним міжнародним стандартам, відсутність інформації у міжнародних мережах культурної спадщини

Джерело: складено на основі [7; 8]

сприятливі законодавчі умови для бізнесу з метою його залучення до розвитку культури. Наслідком цього є збільшення обсягів фінансування цієї сфери та згуртованості суспільства. Оскільки більшість американських закладів культури є приватною, уряд може надавати культурним інституціям допомогу у вигляді грантів. Частка приватних пожертвувань американців становить близько 40%. Загалом модель фінансування закладів культури у США можна описати так: власні доходи – близько 55% їхнього бюджету (виручка від продажу квитків, реклами, внески членів професійних асоціацій та ін.); 25% бюджету становлять гранти та пожертвування; 12% – інвестиції у цінні папери; лише 9% витрат покривається державою [10, с. 125].

Сьогодні для більшості сільських громад України фінансування охорони та захисту історико-культурних пам'яток є непосильним тягарем, що може призвести до подальшого їх знищення та руйнації. Тому успішний захист та охорона культурної спадщини нашої держави можливі за умови узгоджених спільних дій між державними органами влади, підприємницьким середовищем та сформованою позицією місцевої громади. Із цією метою доцільною є практика інтеграції громадян щодо вироблення та прийняття спільних рішень, а також щодо формування та використання громадського бюджету.

Із метою формування сприятливого для збереження культурної спадщини громадського середовища та фор-

мування його відповідного фінансового базису діяльність у досліджуваній сфері має ґрунтуватися на якісній комунікації та згуртованості; популяризації знань про історичну спадщину конкретного села чи регіону; відродження характерних для певної території історично сформованих сфер економічної діяльності; проведення фестивалів, семінарів, освітньо-туристичних заходів, які залучатимуть місцеве населення та формуватимуть доходи місцевих бюджетів. Важливим чинником культурного розвитку є небайдужі та ініціативні громадяни, а також відновлення повноважень Українського товариства охорони пам'яток історії та культури з метою забезпечення контролю над дотриманням законодавства та ініціювання охоронних заходів.

Проведене дослідження сформувало базу для розроблення пропозицій щодо фінансування охорони туристичної історико-культурної спадщини, які значною мірою стосуються громадського контролю, та залучення різних інституцій до співфінансування пам'яткоохоронної діяльності.

Ураховуючи те, що сільські громади за ступенем фінансової спроможності поділяються на громади з високим рівнем, із нульовим та низьким, а також наведений міжнародний досвід (зокрема, досвід США), вважаємо, що важливою компонентою фінансування збереження та розвитку історико-культурної спадщини, крім коштів державного бюджету, має стати суспільний

Фінансування об'єктів історико-культурної спадщини сільських громад

Рівень фінансової спроможності громад	Розподіл фінансування, %
Високий (дохід > витрати)	90 – власні кошти та суспільний бюджет; 10 – кошти державного бюджету
Нульовий (дохід = витрати)	50 – власні кошти та суспільний бюджет; 50 – кошти державного бюджету
Низький (дохід < витрати)	10 – кошти державного бюджету; 90 – власні кошти та суспільний бюджет

Джерело: розробка авторів

бюджет, який буде суттєвим доповненням державного фінансування цих об'єктів (табл. 2). Джерелами формування його коштів визначимо таке: фандрейзинг, який успішно використовують громадські неприбуткові організації як спосіб переконання та формування суспільної думки щодо необхідності фінансування саме цього виду діяльності; краудфандинг, який зазвичай використовує Інтернет-спільноти для залучення коштів. Для цього визначається мета проєкту, декларується його ціна, а обчислення всіх витрат і спосіб фінансування є відкритим для всіх учасників у вільному доступі; профспілкові внески членів окремих професійних груп; доходи від власної комерційної діяльності (оренда, інформаційні послуги, туристична та екскурсійна діяльність тощо); кошти фінансово-кредитних установ. Досить поширеним видом фінансування сфери культури є залучення міжнародних фондів та грантів на певні види проєктів; благодійників; спонсорів; коштів небайдужих до проблем охорони спадщини громадян.

Для сільських громад із високим рівнем фінансової спроможності пропонується мінімальний розмір бюджетного фінансування (у межах 10%), оскільки такі громади, маючи високий економічний потенціал, зможуть самостійно фінансувати заходи зі збереження та охорони історико-культурної спадщини. Громадам із нульовим рівнем фінансової спроможності пропонується метод 50% на 50%, що дасть їм змогу краще та ефективніше залучити невикористані резерви та спрямувати їх на охорону історико-культурних об'єктів. Сільським громадам із низьким рівнем фінансової спроможності пропонується така модель фінансування: 90% – кошти держави, лише 10% – власні та залучені ресурси, що допоможе зберегти цінні об'єкти

та спонукатиме громаду активізувати зусилля з метою формування суспільного бюджету.

Висновки. Туристичну привабливість сільських територій значною мірою формують історико-архітектурні пам'ятки, фінансування, збереження та захист яких сьогодні викликає значний науковий та суспільний інтерес. Провідна роль у забезпеченні охорони, захисту та контролю фінансування об'єктів історико-культурної спадщини має належати громадським інституціям, що дасть змогу здійснювати ефективну політику щодо гуманітарного розвитку сільських територій. Ураховуючи той факт, що значна частина утворених сільських громад в Україні має низький рівень фінансової спроможності, як вихід з існуючої ситуації вбачаємо формування суспільного бюджету охорони та захисту історико-культурної спадщини, що мінімізує ризики втрати цих об'єктів. Міжнародний досвід фінансування об'єктів історико-культурної спадщини дав змогу визначити джерела формування суспільного бюджету сільських громад на означені цілі та запропонувати розподіл фінансових ресурсів залежно від рівня фінансової спроможності сільських громад. Громадам із високим рівнем фінансової спроможності пропонується мінімальний розмір бюджетного фінансування (у межах 10%); із нульовим рівнем фінансової спроможності пропонується 50%; громадам із низьким рівнем спроможності пропонується 90% бюджетної субвенції на охорону історико-культурної спадщини, що певною мірою дасть змогу згладити їх фінансову нерівність у частині охорони культурної спадщини. Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо у поглибленні досліджень із розроблення обліково-методичного інструментарію щодо оцінки історико-культурного потенціалу.

Список літератури:

1. Зорінець С.Ю. Україна в ЮНЕСКО: перспективи співробітництва та діяльність щодо внесення об'єктів до списку всесвітньої спадщини. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Філософія, культурологія, соціологія»*. 2015. Вип. 9. С. 71–82.
2. Ціна держави. Децентралізація: коротко про головне. URL : <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne> (дата звернення: 8 жовтня 2019 р.).
3. Ivanyshyn V., Pecheniuk A., Pecheniuk A. Financial and educational inclusiveness of rural territorial groups. *Інноваційна економіка*. 2019. № 1-2(78). С. 156–161.
4. Нездоймиго О.Є. Особливості формування бюджету територіальної громади. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. URL : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/71.pdf (дата звернення: 15 жовтня 2019 р.).
5. Мельник В.І. Аналіз сучасного стану фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 30. URL : http://market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/48.pdf (дата звернення: 25 жовтня 2019 р.).
6. Кот С.І. Про стан збереження культурної спадщини України *Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні»*, 18 квітня 2018 р. Київ : Інститут історії України НАН України, 2018. 43 с.

7. Рибчинський О. Аналіз програм збереження культурної спадщини України. URL : <http://www.kultura.org.ua/wp-content/uploads/Heritage.pdf> (дата звернення: 25 жовтня 2019 р.).

8. Норріс Л., Ланкеліне В. Доповідь про розвиток сектору культурної спадщини в Україні. URL : https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Subsector_report_Ua_ukrainian_Fin.pdf (дата звернення: 16 жовтня 2019 р.).

9. Про пам'ятки архітектури. *Ізяславська міська рада*. URL : <https://izyaslav-miskrada.gov.ua/news/15-15-27-04-06-2019/> (дата звернення: 6 жовтня 2019 р.).

10. Лантух К.О. Підходи та методи фінансування культури та мистецтва: світовий досвід і перспективи для України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2019. Т. 30(69). № 4. С. 123–130.

References:

1. Zorinec, S.Ju., (2015) *Ukraina v JuNESKO: perspektivy spivrobotnytva ta dijajnistj shhodo vnesennja ob'ektiv do spysku vsesvitnoji spadshhyny [Ukraine at UNESCO: Prospects for Collaboration and World Heritage Sites]*. *Visnyk Mariupol'skogo derzhavnogo universytetu. Serija: filosofija, kulturologhija, sociologhija*, no. 9, pp. 71–82.

2. Cina derzhavy. Decentralizacija: korotko pro gholovne [Price of the state. Decentralization: briefly the main thing]. Available at: <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne> (accessed 8 October 2019).

3. Ivanyshyn V., Pecheniuk A., Pecheniuk A., (2019) Financial and educational inclusiveness of rural territorial groups. *Innovacijna ekonomika*, no 1-2(78), pp. 156–161.

4. Nezdojmynoha, O.Je. (2017) Osoblyvosti formuvannja bjudzhetu terytorialnoji ghromady [Features of budgeting of the territorial community]. *Ekonomika i suspiljstvo*. No.11. Available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/71.pdf (accessed 15 October 2019).

5. Meljnyk V.I., (2019) Analiz suchasnogo stanu finansovogho zabezpechennja socialjno-ekonomichnogho rozvytku rehioniv Ukrajinj [Analysis of the current state of financial support for socio-economic development of Ukrainian regions]. *Infrastruktura rynku*. No. 30. Available at: http://market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/48.pdf (accessed 25 October 2019).

6. Kot, S.I., (18 April 2018) Pro stan zberezhennja kuljturnoji spadshhyny Ukrajinj [On the state of preservation of Ukraine's cultural heritage (Information and analytical materials to the parliamentary hearings on «The state, problems and prospects of cultural heritage protection in Ukraine»)]. *Kiev: Instytut istoriji Ukrajinj NAN Ukrajinj*, 43 p.

7. Rybchynskij O. Analiz program zberezhennja kuljturnoji spadshhyny Ukrajinj [Analysis of cultural heritage conservation programs in Ukraine]. Available at: <http://www.kultura.org.ua/wp-content/uploads/Heritage.pdf> (accessed 25 October 2019).

8. Norris L., Lankeline V., (2017) Dopovidj pro rozvytok sektoru kuljturnoji spadshhyny v Ukrajinj [Report on the development of the cultural heritage sector in Ukraine]. Available at: https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Subsector_report_Ua_ukrainian_Fin.pdf (accessed 16 October 2019).

9. Pro pam'jatky arkhitektury [About architectural monuments] (2019) *Izjaslavska misjka rada*. Available at: <https://izyaslav-miskrada.gov.ua/news/15-15-27-04-06-2019/> (accessed 6 October 2019).

10. Lantukh, K.O. (2019) Pidkhody ta metody finansuvannja kuljturnoji ta mystectva: svitovij dosvid i perspektivy dlja Ukrajinj [Approaches and methods of financing culture and art: world experience and perspectives for Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadsjkogho. Serija: Ekonomika i upravlinnja*, vol. 30(69), no. 4, pp. 123–130.

ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ СОХРАНЕНИЯ И ЗАЩИТЫ ТУРИСТИЧЕСКИХ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫХ ОБЪЕКТОВ СЕЛЬСКИХ ОБЩИН

Рассмотрены финансовые аспекты сельских территориальных общин и их перспективы в обеспечении охраны и защиты историко-культурного наследия. Исследованы современные трансформационные процессы и выявлено их влияние на финансовую компоненту сельского развития. Установлено, что государственное финансирование за счет целевых программ, целевых субвенций и внебюджетных средств является неэффективным. Исследован международный опыт финансирования институтов сектора культуры. Выявлены современные проблемы памятноохранной деятельности в сельских общинах. Обоснованы направления финансирования охраны историко-культурного наследия, определены источники формирования общественного бюджета. Предложены пути финансирования охраны туристического историко-культурного наследия с учетом финансовых возможностей сельских территориальных общин.

Ключевые слова: историко-культурные туристические объекты, общественные институты, финансирование, сельские территории, объединенные территориальные общины.

FINANCIAL ASPECTS OF CONSERVATION AND PROTECTION OF HISTORICAL AND CULTURAL OBJECTS OF RURAL COMMUNITIES

The aim of the study is to develop proposals for financing the protection and protection of historical and cultural monuments of rural communities based on an assessment of their financial viability and ability to independently provide protection and maintenance. The subject is the financial component of the activities of the monuments. The study used the

method of a systematic approach - when considering the financial integration of rural communities as a system of inter-related elements that, interacting, affect the state of protection of historical and cultural heritage; The method of scientific abstraction - when highlighting in the studied phenomena a strong, stable, typical connection, which allowed to form a financing model. The main approaches to the study of the conservation and protection of historical and cultural tourist sites located within the boundaries of rural settlements and small towns of Ukraine, which are a potential basis for the development of rural tourism, are examined. Modern transformation processes were investigated and their influence on the financial component of rural development was revealed. The current financial capabilities of rural territorial communities and the prospects for the protection and protection of historical and cultural heritage are examined. The international experience of financing the institutions of the cultural sector was studied. Current issues have been identified. It was found that public funding is ineffective through targeted programs, targeted subsidies, and extrabudgetary funds. The directions of financing the protection of historical and cultural heritage are justified. Methods of financing the protection of the tourist historical and cultural heritage from the point of view of the financial viability of rural territorial communities are proposed, which provides for the involvement of state institutions in this process and will allow for an effective policy on humanitarian development of rural areas and will have a sustainable social effect. Methods of financing the protection of the tourist historical and cultural heritage are proposed taking into account the financial capabilities of rural territorial communities.

Key words: *historical and cultural tourist sites, public institutes, financing, rural territories, united territorial communities.*